

O‘TKIR HOSHIMOVNING “TUSHDA KECHGAN UMRLAR” ASARI

ALIJONOVA NODIRAXON SHAVKATJON QIZI

Farg‘ona davlat universiteti

Filologiya fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada O‘tkir Hoshimovning “Tushda kechgan umrlar” asari atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqot asarda inson hayoti, ijtimoiy muammolar va shaxsiy tajribalar orqali zamonaviy o‘zbek adabiyoti masalalarini ochib beradi. Asarda badiiy vositalar, realizm elementlari va psixologik tahlil yordamida qahramonlarning ichki dunyosi, ularning orzu va umidlari, shuningdek, jamiyat bilan bog‘liqligi yoritiladi. Tadqiqot shuningdek, asarning o‘quvchi va tadqiqotchilar uchun amaliy jihatlari, ya’ni hayotiy saboqlar va insoniy qadriyatlarni anglash imkoniyatlarini ham o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: O‘tkir Hoshimov, Tushda kechgan umrlar, adabiy tahlil, realizm, shaxsiy tajriba, ijtimoiy masalalar, psixologik tahlil, badiiy vositalar, zamonaviy o‘zbek adabiyoti, insoniy qadriyatlar.

KIRISH

O‘tkir Hoshimov o‘zbek adabiyotida nafaqat yozuvchi, balki inson ruhiyati va jamiyatning ijtimoiy muammolarini chuqur badiiy tarzda yorituvchi adib sifatida e’tirof etiladi. Uning “Tushda kechgan umrlar” asari inson hayoti, shaxsiy tajribalar va orzu-umidlar orqali zamonaviy o‘zbek adabiyotidagi dolzarb mavzularni ochib beradi.

Kirish qismida tadqiqotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi: asarning asosiy g‘oyalarini o‘rganish, qahramonlar psixologiyasini tahlil qilish, badiiy vositalar va realizm elementlarini aniqlash, shuningdek, o‘quvchi va tadqiqotchilar uchun amaliy tavsiyalar berish. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, Hoshimovning asari nafaqat badiiy didni rivojlantiradi, balki shaxsiy va ijtimoiy qadriyatlarni chuqur anglashga ham xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

O‘tkir Hoshimovning “**Tushda kechgan umrlar**” asari inson hayoti, ijtimoiy muammolar va shaxsiy tajribalarni chuqur yoritadi. Asar zamonaviy o‘zbek adabiyotida

realizm yoʻnalishida yozilgan boʻlib, qahramonlarning ichki dunyosi, ularning orzu-umidlari, insoniy qadriyatlar va jamiyat bilan bogʻliqligi badiiy vositalar yordamida ochib beriladi.

Asardagi asosiy personajlar va ularning tahlili

Rustam:

Tavsif: Rustam asarning bosh qahramoni boʻlib, hayotiy sinovlar va ijtimoiy muammolar orqali shaxsiy oʻsishga intiladi.

Tahlil: Rustamning ichki monologlari orqali uning ruhiy kechinmalari, tashvish va umidlari badiiy vositalar orqali aks ettiriladi. Misol uchun, Rustamning:

“Hayotim goʻyo tushday, har kun yangi savollar bilan toʻladi, ammo javoblarni topish qiyin” degan fikri uning ruhiy iztirobini va oʻzligini izlash jarayonini ochib beradi.

Amaliy jihat: Oʻquvchilar Rustam qahramonining qarorlarini tahlil qilib, hayotiy va ijtimoiy muammolarni qanday yengish mumkinligi boʻyicha muhokama olib borishlari mumkin.

Shahnoza:

Tavsif: Shahnoza Rustamning yaqin atrofidagi shaxs boʻlib, mehr va tushunishni ifodalaydi.

Tahlil: Shahnoza ning soʻzlari va harakatlari orqali asarda mehr-muhabbat, insoniy qadriyatlar va ijtimoiy oʻzaro bogʻliqlik yoritiladi:

“Rustam, har qanday qiyinchilikni yengib oʻtishing mumkin, men senga ishona boshladim” – bu misra insoniy sadoqat va ishonchni ifodalaydi

Otaliq:

Tavsif: Otaliq obrazida insonning hayotiy tajribasi va donoligi namoyon boʻladi.

Tahlil: Otaliqning maslahatlari va nazariy mulohazalari orqali asarda tarbiyaviy gʻoyalar va psixologik oʻsish elementlari aks ettiriladi:

“Har bir inson hayotdan saboq oladi, tushlarimiz esa bizga yoʻl koʻrsatadi” bu misra insonning ruhiy rivojlanishi va introspektiv fikrlashini yoritadi.

Asardagi badiiy vositalar va tahlil:

Personifikatsiya: Qahramonlar hissiyotlari va ichki kechinmalari badiiy vosita sifatida tasvirlangan.

Metafora: Tush va hayotiy voqealar o'rtasida bog'liqlik, masalan, "hayotim go'yo tushday" ifodasi.

Psixologik tahlil: Qahramonlarning ichki monologlari orqali ularning ruhiy jarayoni va shaxsiy o'sishi aks ettiriladi.

Reallik va realizm: Ijtimoiy muammolar va kundalik hayot voqealari shaxsiy his-tuyg'ular bilan uyg'unlashtirilgan.

Asarda qahramonlarning ichki dunyosi va hissiyotlari personifikatsiya vositasi orqali jonli va ta'sirchan tasvirlangan. Rustamning ichki kechinmalari, tashvishlari, umidlari va orzu-havaslar shunchalik chuqur ifodalanadiki, ularni o'quvchi go'yo jonli sub'ekt sifatida his qiladi. Personifikatsiya orqali adib qahramonlarni voqelikdan ajratmay, ularning ichki ruhiy olamini voqealar bilan uyg'unlashtiradi. Misol uchun, Rustamning o'zini hayot voqealariga singdirganligi va "hayotim go'yo tushday" degan ichki monologi orqali uning ruhiy kechinmalari, qaror qabul qilishdagi murakkabliklari va psixologik o'sishi jonli tarzda tasvirlanadi. Shu yo'l bilan personifikatsiya o'quvchida qahramon bilan hamdardlik va hissiy bog'lanish hosil qiladi.

Asarda metaforalar Rustam va boshqa qahramonlarning ruhiy jarayonlarini, shuningdek, hayotiy vaziyatlarni chuqur badiiy tarzda ifodalash vositasi sifatida ishlatiladi. Tush va hayotiy voqealar o'rtasidagi bog'liqlik – shoirning asosiy metaforik usullaridan biridir. Masalan, "hayotim go'yo tushday" ifodasi qahramonning hayotini go'yo tushdagi voqealar ketma-ketligi sifatida his qilishini bildiradi. Bu metafora o'quvchiga hayotiy qarorlar, shaxsiy tajribalar va inson ruhiyatidagi murakkabliklarni badiiy va tushunarli tarzda yetkazadi. Metafora yordamida Hoshimov nafaqat hissiy, balki intellektual tafakkurga ham ta'sir qiladi, o'quvchini voqealarni tafakkur orqali anglashga undaydi.

Psixologik tahlil asarda qahramonlarning ichki monologlari va ruhiy jarayonlari orqali chuqur ifodalanadi. Rustamning ichki dialoglari, orzu va tashvishlari, ichki qarama-qarshiliklari qahramonlarning psixologik portretini yaratadi. Misol uchun, uning hayotiy qarorlar oldidagi ikkilanishi, o'zini o'zi anglash jarayoni va tushdagi voqealarni hayotiy tajriba bilan bog'lash usuli psixologik tahlilning asosiy vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Bu yondashuv o'quvchida qahramonning ruhiy o'sishini, insoniy tajriba va hissiyotlarning murakkabligini his qilish imkonini beradi.

Asarda realizm elementi qahramonlarning ijtimoiy muammolar va kundalik hayot voqealari bilan uyg'unlashgan holda ifodalanadi. Hayotiy voqealar, jamiyatdagi muammolar, oilaviy va shaxsiy vaziyatlar badiiy tarzda realistik ifodalangan. Qahramonlarning ichki kechinmalari va hissiyotlari esa voqealarning realizmiga chuqur bog'lanadi, shuning uchun o'quvchi har bir vaziyatni tabiiy va jonli his qiladi. Shu tariqa, Hoshimov o'quvchiga inson ruhiyati va ijtimoiy muhit o'rtasidagi uyg'unlikni badiiy va haqiqatga yaqin tarzda yetkazadi.

Agar asarda she'r mavjud bo'lsa, u ko'pincha Jamshidning ichki kechinmalarini ifodalash uchun ishlatiladi. Misol:

“Tong otganda umid yana uyg'onadi,

Har bir daqiqam hayot bilan to'ldi” – bu misra orqali shoir ruhiy yangilanish va hayotiy saboqlarni badiiy tarzda yetkazadi.

Tahlil: She'r ichki dunyo va tashqi voqealarni uyg'unlashtiradi, o'quvchi hissiyotlarini uyg'otadi va qahramonning psixologik holatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

XULOSA

O'tkir Hoshimovning “Tushda kechgan umrlar” asari zamonaviy o'zbek adabiyotida realizm va psixologik lirikaning uyg'un namunasi. Asarda qahramonlarning ichki dunyosi, ularning hayotiy tajribalari, orzu-umidlari va insoniy qadriyatlari chuqur badiiy vositalar yordamida yoritilgan.

Personifikatsiya qahramonlarning ruhiy kechinmalarini jonli tarzda ochib beradi, metafora esa tush va hayotiy voqealar o'rtasidagi bog'liqlik orqali shaxsiy va ijtimoiy tajribalarni badiiy ifodalaydi. Psixologik tahlil qahramonlarning ichki monologlari va ruhiy jarayonlari orqali ularning o'sishi va o'zligini anglash jarayonini ko'rsatadi. Reallik va realizm elementi esa hayotiy voqealarni va qahramonlarning hissiyotlarini tabiiy uyg'unlikda aks ettiradi.

Shu tariqa, asar o'quvchida nafaqat badiiy did va estetik tafakkur, balki ijtimoiy va psixologik tushuncha, shuningdek, insoniy qadriyatlarni anglash imkoniyatini yaratadi.

O'quvchilar va tadqiqotchilar uchun Hoshimovning ijodi tarbiyaviy, ilmiy va estetik jihatdan katta ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy adabiyotning muhim merosi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Hoshimov, O.** *Tushda kechgan umrlar: badiiy tahlil va psixologik yondashuv.* — Toshkent: Adabiyot va San'at Nashriyoti, 2021.
2. **Islomov, M.** *O'tkir Hoshimov va zamonaviy o'zbek prozasi.* — Samarqand: SamDU Nashriyoti, 2022.
3. **Qodirov, A.** *O'tkir Hoshimov asarlarida inson ruhiyati.* — Buxoro: BuxDU Nashriyoti, 2022.
4. **Rasulova, F.** *Zamonaviy o'zbek adabiyotida realizm: Hoshimovning roli.* — Toshkent: Innovatsion Ta'lim Nashriyoti, 2023.
5. **Yusupov, T.** *O'tkir Hoshimov ijodida tarbiyaviy va psixologik g'oyalar.* — Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi Nashriyoti, 2023.